

על כך השיב להם משה "אין קדשים קרבים בטומאה": בשנה זו – בניגוד לשנה הקודמת – הפסח הוא קרבן לכל דבר, ולכן לא ניתן להקריבו בטומאה, בדיוק כמו קרבנות אחרים.

כאן בא השלב השני בטענתם של האנשים – "לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו": גם אם אכן מדובר בקרבן, שלא ניתן להקריבו בטומאה – מדוע לא יינתן לנו להשתתף בו לפחות בצורה חלקית, על-ידי כך ש"ייזרק הדם עלינו בכהנים טהורים"⁶⁶ ויאכל הבשר לטהורים"⁶⁷?

1234567

(לקוטי שיחות חכ"ח ע' 68 ואילך)

אוצר החכמה

ב

קמ"ט

וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם
לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת קָרְבַּן ה' בְּמַעְרֹו בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל (מ, ז)

יש לשאול:

(א) לשם מה הקדימו האנשים לדבריהם את האמירה "אנחנו טמאים לנפש אדם" – אמירה שיש בה כדי להחליש את עוצמת טענתם "למה נגרע"? נגרע?

(ב) כיצד מהווה מצות פסח שני תשובה לטענתם של האנשים "למה

66. זוהי גם הסיבה להדגשת רש"י "ייזרק הדם עלינו בכהנים טהורים" – מלים שהן מיותרות לכאורה, שהרי מוכן מאליו שרק כהנים טהורים יכולים לזרוק את הדם על המזבח (ואכן, במקור דברי רש"י בספרי מלים אלה אינן מופיעות) – ללמדנו שהידיעה שהפסח הוא קרבן (וממילא יכולים לעסוק בו כהנים טהורים בלבד) התחדשה להם זה עתה.

67. ולהעיר, שלפי המוסבר בפנים ניתן לקיים גם את הגירסא הנפוצה לפיה לשון רש"י היא "ויאכל הבשר לטהורים" – ראה לקוטי שיחות חכ"ח ע' 75.

נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו, בתוך בני ישראל" – והרי הקרבת פסח שני היא בנפרד משאר בני-ישראל, ובמועד אחר?

והביאור בזה – על-פי פנימיות העניינים:

ההבדל העיקרי בין פסח ראשון לפסח שני הוא: פסח ראשון הוא הזמן הרצוי לכתחילה להקרבת הפסח, על-פי הסדר המקורי שנקבע בתורה; ואילו פסח שני הוא עניין שבדיעבד, הזדמנות לתיקון המעוות עבור מי שלא הקריב את הפסח בזמנו המקורי.

שני עניינים אלו בעבודת ה' הם "עבודת הצדיקים" ו"עבודת התשובה": פסח ראשון תואם ל"עבודת הצדיקים", ההולכים בדרך הישר ועובדים את הבורא בהתאם לסדר שנקבע בתורה; ואילו פסח שני תואם ל"עבודת התשובה", שנועדה למי שסטה מהדרך המקורית, ומעניקה לו הזדמנות לתקן את המעוות.

על-פי יסוד זה – שמצות פסח שני תואמת לעבודת התשובה – יתיישבו השאלות דלעיל:

(א) כשם שמצות התשובה כפשוטה מחייבת תחילה וידוי על החטא, ורק לאחר-מכן בקשה לתקן ולהשלים את החסר – כך פותחת מצות פסח שני באמירה "אנחנו טמאים לנפש אדם", ורק לאחר-מכן באה הבקשה "למה נגרע".

(ב) וכשם שהחוזר בתשובה מבקש מהקב"ה לתקן את כל מה שהחסיר בעבודתו במלואו – כך ביקשו הטמאים "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו, בתוך בני ישראל", כלומר שהקרבת פסח שני תיחשב להם כתיקון מושלם להקרבת פסח ראשון, כאילו הקריבוהו בזמנו, יחד עם כל בני-ישראל.

ויש לומר, שהכתוב⁶⁸ "ככל חוקת הפסח יעשו אותו" רומז לכך

שבקשתם אכן התקבלה, והקרבת פסח שני נחשבת למקריבים ממש כאילו הקריבו את הפסח "במועדו, בתוך בני ישראל"⁶⁹.

(לקוטי שיחות ח"ח ע' 118 ואילך)

כא

וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם
לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת קָרְבַּן ה' בְּמִעְדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל (פ, ט, ז)

סדר דבריהם של האנשים דורש ביאור: מדוע פתחו האנשים באמירה "אנחנו טמאים לנפש אדם" – והרי לכאורה היה עליהם להציג תחילה את הבסיס לבקשתם ("למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו"), ורק לאחר-מכן את הבעיה שיש להתגבר עליה ("אנחנו טמאים לנפש אדם")⁷⁰?

ויש לומר, שאמירתם "אנחנו טמאים לנפש אדם" אכן מהווה בסיס לבקשה "למה נגרע":

מדרך הטבע, כשמדובר בציבור גדול של בני-אדם, לא ייתכן שיעברו ימים אחדים מבלי שייפטר אדם מן העולם, ויהיה צורך לעסוק בהלווייתו ובקבורתו – עיסוק ההופך את העוסקים בו לטמאי-מת ("טמאים לנפש אדם").

69. וכפי שמודגש במיוחד בשיטה שפסח שני "רגל בפני עצמו הוא", היינו שאין זו רק אפשרות להאדם להשלים, אלא שהזמן עצמו הוא "מועד" המתאים להקרבת קרבן הפסח – ועד כדי כך, שגם גר שנתגייר בין פסח ראשון לשני מתחייב בפסח שני בחיוב חדש של קרבן פסח. וכמבואר בארוכה בלקוטי שיחות ח"ח ע' 128 ואילך (ובפרט שם בהערה 26), עיין שם.

70. ראה הסבר נוסף ב'ביאור' הקודם (ביאור כ).

על כך משיב רש"י בדבריו "ואין שם יום-טוב": איסור חמץ נובע מקדושת חג הפסח (המשפיעה גם על ערב החג); ומאחר שפסח שני אינו יום-טוב – אין בו איסור זה.

ב) כיצד ניתן לומר שבפסח שני "חמץ ומצה עמו בבית" – והרי בפירוש נאמר⁸¹ "על מצות ומרורים יאכלוהו", ומשמעות הדברים היא שהפסח צריך להיאכל עם מצות בלבד ולא עם חמץ?

על כך משיב רש"י בדבריו "ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו": אכן, גם ביחס לפסח שני קיים איסור של אכילת חמץ⁸² – אך איסור זה חל רק "עמו באכילתו" ותו לא.

(לקוטי שיחות ח"ח ע' 65 ואילך)

כו

אִישׁ אִישׁ כִּי יְהִי טָמֵא לְנֶפֶשׁ אֹו בְּדַרְךְ רְחֻקָה לָכֶם אֹו לְדַרְתֵּיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לָהּ. בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרָבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֻהוּ

(ט, י-יא)

"פסח שני – מצה וחמץ עמו בבית, ואין שם יום-טוב, ואין איסור חמץ אלא עמו באכילתו" (רש"י)

ישנם, איפוא, שני הבדלים מרכזיים בין פסח ראשון לפסח שני:

א) בפסח ראשון – החמץ אסור באיסורי "בל יראה" ו"בל ימצא", ואילו בפסח שני – "מצה וחמץ עמו בבית".

81. לקמן פסוק יא.

82. וראה בענין זה – התוועדויות תשמ"ז ח"ג ע' 552 ואילך.

(ב) פסח ראשון הוא חג הנמשך שבעה ימים, ואילו פסח שני הוא יום אחד בלבד.

ויש לבאר את הסיבה לשני הבדלים אלו על-פי פנימיות העניינים:

פסח ראשון – הזמן הרצוי לכתחילה להקרבת הפסח – תואם ל"עבודת הצדיקים", ההולכים בדרך הישר ועובדים את הבורא על-פי דרך התורה; ואילו פסח שני – שהוא עניין שבדיעבד, הזדמנות לתיקון המעוות עבור מי שלא הקריב את הפסח בזמנו המקורי – תואם ל"עבודת התשובה", שנועדה למי שסטה מהדרך המקורית, ומעניקה לו הזדמנות לתקן את המעוות⁸³.

ומכאן נובעים שני ההבדלים שהוזכרו לעיל:

(א) לצדיקים אין כל עסק עם הרע, אלא הם דוחים אותו ומתרחקים ממנו כמטחוי קשת; בעלי-התשובה, לעומת זאת, הופכים את הרע לטוב ("זדונות נעשו לו כזכויות"⁸⁴). ובהתאם לכך – בפסח ראשון יש להתרחק מן החמץ ולבערו, ואילו בפסח שני ניתן להשתמש בו.

(ב) עבודת הצדיקים היא עבודה מדורגת, הכוללת שלבים רבים של התעלות מדרגה לדרגה; ואילו עבודת התשובה יכולה להיות "בשעה אחת"⁸⁵. ובהתאם לכך כולל פסח ראשון שבעה ימים, ואילו פסח שני – יום אחד בלבד.

(לקוטי שיחות ח"י"ח ע' 118 ואילך)

83. ראה גם לעיל ביאור כ.

84. יומא פו, ב.

85. עבודה-זרה יז, א. זוהר ח"א קכט, א. וראה ספר המאמרים תקס"ב ע' יג.